

KRISTENT Perspektiv

10. ÅRG. NR. 4, 2007

Den kristne og terapi

Mange har i dag ondt i eksistensen - og terapi synes for mange at være første og eneste vej ud af kriserne. Hvordan forholder vi os som kristne til de terapeutiske metoder? Vi indleder en ny artikelserie om terapi.

Side 10

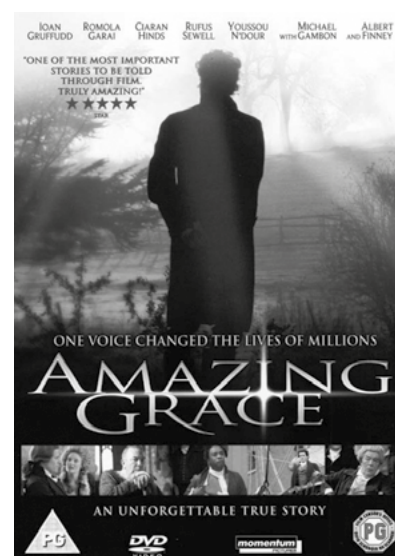
Tidens tegn anno 2008

Tidens tegn er svære at tyde. Men vi sætter her ved indgangen til 2008 fokus på syv ting, der kan bekymre en kristen - inklusiv en bedeliste til personligt brug.

Side 2

OGSÅ I BLADET...

Wilberforce

Vi anmelder "Amazing Grace" den nye film om den kristne politiker William Wilberforce - og så ser vi på "Vejen til Betlehem" om Jesu fødsel.

Side 8

Ved dages ende

I Narnia-serien er vi noget til kapitel 8 i "Det Sidste Slag".

Side 16

Ingen gudebilleder

Det andet bud forbyder billeder af Gud - et forsøg på at begrænse Gud.

Side 12

Moses' spiritualitet

I artikelserien om Kristen Spiritualitet ser vi på Moses' liv og hans spiritualitet.

Side 6

Fokus på danske salmer

Den danske salmeskat er rig og inspirerende. Vi ser på en salme af Kingo.

Side 14

Tidens tegn anno 2008

7 ting der bekymrer

Vi har efterhånden oparbejdet en tradition for i dette blad, at vi i årets sidste nummer fremsætter nogle betragtninger over årets gang i verden og i kirken. Det vil vi også gøre her ved udgangen af 2007.

Profeten Jeremias blev i en afgørende brydningstid i Juda, hvor meget tunge skyer opfyldte horisonten, mødt af Herren med nogle syner og konfronteret med spørgsmålet: "Hvad ser du, Jeremias?"

Nu forholder det sig sådan, at Gud ikke så meget interesserer sig for det, Jeremias så, som for hvad det betød. "Tidens tegn" er vigtig for os at tyde, ikke for at vi kan "være kloge i egne tanker", men kan møde tidens udfordringer med en forståelse, der er større end vor egen.

Hvad ser vi så? Ikke i 600-tallet i århundrederne før Kristus, men her i det første årti af det 2100 århundrede efter Kristus? På det stykke papir, jeg har foran mig nu, har jeg skrevet syv ting ned, som jeg har kaldt bekymringsfaktorer.

De er meget generelle, og de er måske mere mine bekymringer end de er andres. Men de er, hvad jeg ser, og måske er de truende skyer, som varsler uvejre.

Men inden jeg arbejder mig ind i uvejret, vil jeg meget gerne betone, at kristne aldrig kan være defaitister (en som er fyldt af nederlagsstemning og nederlagsindstilling).

Vi tror på "den gamle af dage", på at herredømmet solidt er i hans hænder, og

Af Louis Nielsen

vi tror på hans Søn, Jesus Kristus, som har al magt i himlen og på jorden, og at den Almægtige ved tidernes ende "vil tiltræde kongedømmet".

Vi er også overbeviste om, at han formår at bevare sine egne og "stille os over for sin herlighed, uden fejl og fulde af jubel", og at hans ord står fast, også når himmel og jord forgår. Derfor er vi altid ved godt mod, og tegnene på "alle tings opløsning" er der, ikke for at gøre os bange, men for at fylde os med hellig iver og gudsfrygt.

1. Sandheden er forsvundet

Den første bekymringsfaktor er den manglende interesse for sandheden i absolut og evig betydning, som præger vor tid.

Det er ligesom, at alle sandheder bortset fra dem, den politiske korrekthed byder os at have, er forsvundet. Universel sandhed, gyldig for alle, findes ikke i den postmoderne verden. Her findes kun det, som er "sandt for mig". Det er ikke længere overleveringen fra generation til generation (samvittigheden), ikke længere den store fortælling (Bibelen), ikke længere trosbekendelserne, som definerer sandheden for os, men alle spørger vi med Pilatus "Hvad er sandhed?"

Gud er der ikke mere for de fleste,

profeter og apostle regnes ikke mere, og folket "forgår af mangel på kundskab". Den enkelte må selv famle sig frem til sin sandhed, og den fastsættes af, hvad man føler, og af hvad de forskelle guruer, terapeuter, sociologer, mediepersoner og ikoner, man nu dyrker, fortæller en.

Det er ikke stuerent at pege på en og kun en sandhed som sandheden, og den, som gør det, afvises som arrogant, fundamentalist, stupid og indskrænket. Mest bekymrende er det, når også kirken tager denne holdning til sig og også begynder at relativisere sandheden og problematisere forkyndelsen. Så er det, at Herrens ord forsvinder af hans hus, og da kan der snart komme til at stå "Ikabod" (1 Sam 4:21) over kirkedørene.

Vender vi sandheden ryggen, er løgneren ikke sen til at rykke ind. Godtroenheden tager over, og myterne flourer. Myterne om selvrealisering, livsstilsfundamentalisme, evig ungdom og lykke er næsten universelle i vor del af verden, og har vundet så meget indpas, at politikerne inkalkulerer dem i deres politik.

2. At gøre sig selv til Gud

En anden bekymringsfaktor er menneskets tilbøjelighed til at guddommeliggøre sig selv og tilbede sig selv. Vi ser det fra den mere latterlige side i det svar, som bliver givet, når en Tour de France-rytter eller en "Vild med dans" deltager får stillet det tåbelige spørgsmål: Hvad følte

du? Vi nyder at blive guddommeliggjort for den tid, det nu varer, for det varer jo ikke længe før de samme medier dæmoniserer os, hvis de kan finde den mindste anledning til at gøre det. Farligt bliver det for alvor, når der med guddommeliggørelsen følger magt. Da kan vi nemt skabe et helvede omkring os. Historien er fuld af forfærdelige vidnesbyrd om det.

Guddommeliggørelsen af visse personer kan være sejlivede. Hysteriet omkring Elvis Presley synes ingen ende at tage, heller ikke om prinsesse Diana eller om the Beatles. Ugebladenes skildringer af stjerner og af kongelige virker også som ren mytologi med en meget lille kerne af sandhed i sig. Heri ser vi frugten af syndefaldet, for vi "udskifter Guds sandhed med løgnen og dyrker og tjener skabningen i stedet for skaberen - han være lovet til evig tid! Amen" (Rom 1:25).

Vi prøver også at udødeliggøre os selv. Selvfølgelig må vi være dybt taknemmelige for hver en medicinsk landvinding, som forbedrer livskvaliteten. Det er ikke det, det her handler om, men om dødsfornægtelsen og myter om, at der kan udstedes garantier mod sygdom, alderdom og død. Hvordan vi end vender og drejer det, er døden kommet ind i verden, og døden hersker, indtil Gud ved Jesus Kristus definitivt gør en ende på døden og tilintetgør den. Over os alle er dommen fældet og for os alle gælder, at "af jorden er vi taget, og at vi er jord og skal blive til jord". Sygdom er alle menneskers grundvilkår, og før eller siden får sygdommen overtaget og sender os ind i døden. Når det fornægtes er der virkelig grund til bekymring.

3. Opløsning af fællesskab

En tredje af mine bekymringsfaktorer er den opløsning af fællesskab og solidaritet mellem mennesker, som er markant i dag. Ægteskaber opløses i stadigt stigende omfang, og kristne går ikke forbi, og det skaber megen ensomhed, bitterhed og vrede, frustration og afbrydelse i et udviklingsforløb, ikke mindst hos børnene.

Tillige er arbejdsmarkedets krav så hårde, at mange mennesker hægtes af og ikke rigtig regnes som hørende til fællesskabet. Forbløffende mange sættes ud af hjemmet, bliver hjemløse og lever som posemænd og posekvinder.

Forslag til bøn

Her følger nogle bedeemner eller bedeforslag, hvormed vi kan dele vor bekymring med Gud og også på den måde bevare os selv i nær kontakt med Ham:

- At Gud vil holde "kærligheden varm hos os", at den ikke må kølne.
- At vi ikke må forblændes af forførelser, og ikke må vikles ind i det spind af fristelser, verdsliggørelse og udvanding af evangeliet, som fjenden ustandselig søger at få os ind i.
- At vi til stadighed lader Kristi ord bo i rigt mål hos os, og stadig lader Helligånden forny os og forvandle os.
- At vi måtte kunne tyde tidens tegn og tyde dem rigtigt.
- At vort folk må blive kaldt til omvendelse og besindelse, ikke mindst de ledende i vort folk.
- At Gud vil bevare Israel.
- At fred og retfærdighed må komme til verdens undertrykte og lidende folk.
- At Guds folk må blive bevaret i trængsler og gennem trængsler, så troen fastholdes og Herrens navn æres.
- At lovgiverne ikke må give love, som er til ulykke for folkene og som nedbryder gudsfrygt, hellighed og respekt for de ukrænkelige ting i livet.
- At Guds rige må komme, og Herren snart komme igen.
- Der er også lande, som på en særlig måde kalder på vor forbøn: Hele Mellemøsten, ikke mindst Irak og Iran, Darfur, Zimbabwe, Nord-Korea, Pakistan, Afghanistan, Birma. Udviklingen i Rusland er også vigtig at bede for. Måske har vi endda en vægtertjeneste i at bede for folkene og ved at lægge mærke til, hvad der sker, og i noget mål kunne forstå, hvad der sker.

Uvenlighed præger ofte vor færden i trafikken og i supermarkedet. Livsdueligheden, evnen til at overvinde forhindringer, bekæmpe negative egenskaber hos sig selv, underordne sig hinanden og hjælpe og tjene hinanden er aftagende. Klynkementaliteten, offermentaliteten, uskyldighedsmentaliteten har alt for gode dage. For få siger til sig selv: "Det kan du ikke være bekendt!", "du må tage dig sammen og hanke op i dig selv", "du må elske dig selv mindre og de andre højere" og "ærer du Gud ved at leve som du gør og være som du er".

Vi kristne er langt fra altid de forbi- leder, vi i kraft af vor tro skulle være. Ofte bliver vi udskammet af mennesker, som er langt mere tjenende og hensynsfulde end vi er det. For Gudske lov findes der mange idealistiske mennesker, som også sætter karriere og liv på spil for at tjene andre. Tænk f. eks. på en organisation som Læger uden Grænser. Hvorfor er vi ikke i forreste linje, når det gælder at hjælpe andre. Hvorfor tænker vi så meget på os selv? hvorfor forkæler vi os selv så meget? Prøv at give et ærligt svar på nogle af disse spørgsmål og bed Gud om at hjælpe dig og forvandle dig.

4. Overfladiskhed

Tidens overfladiskhed og manglende sans for proportioner og dyrkelsen af det øjeblikkelige fremfor det reflekterede er den fjerde af mine bekymringsfaktorer.

Eksempler synes overflødige. Kvantiteten af film, teater og underholdning og wellnessoplevelser er uendelige, men hvor er det, som fryder og retter hjertet mod Guds rige og Guds fylde? Også i kirken har det overfladiske holdt sit indtog, og mennesker gives "stene fremfor brød", spirituel overflade fremfor Guds ords faste føde og Faderens kærlighed ved Sønnen oplevet både gennem fællesskabet og kirkens tjenester.

5. Gudløshed

Min femte bekymringsfaktor retter sig mod det moderne samfunds gudløshed. At samfundet er gudløst, skal man ikke have lup for at kunne se. Herimod kan indvendes, at det har det altid været. Det danske folk har aldrig været særlig fromt, og kirkegang har aldrig været en af vore nationale dyder. Men vi har dog haft vækkelser, vi har haft nogle af de bedste salmedigtere, og går vi en tur på en dansk

landsbykirkegård, ser vi mange gravstene med bibelvers som inskription.

Det er rigtigt, at på mange måder er tiden mere religiøs, og man taler gerne om religiøse emner. Religion er ikke længere et tabubelagt emne. Men guds frygt og personlig gudstro er noget andet end spirituel interesse. Guds frygt retter sig mod hele tilværelsen og går på, både hvad vi tror, hvordan vi lever, tænker, mener og tolker livet og verden. Guds frygten omfatter også vore tvivl og vore håb, vore nederlag lige så meget som vore sejre.

Gudløsheden har sat sig på det meste af åndsliv og videnskab. Gudstro skal helst være skjult, må endelig ikke komme til orde i det offentlige rum. Politik og gudstro skal holdes skarpt adskilt. Den troende skal på alle områder, hvor samfundet har en tro, tro på det samme, og må ikke i arbejde og handling lægge afstand til, hvad samfundet tror.

Darwinismen er statens officielle tro, og det er ikke langt fra, at den skrives ind i konventioner og internationale traktater. Vi skal alle anerkende homoseksuel praksis, og menneskerettigheder og demokrati, og FN's charter har en højere status end De ti Bud eller Jesu Bjergprædiken.

Den militante ateisme er begyndt at røre på sig igen. På det etiske område sætter samfundet systematisk ind på at få afbrudt så mange svangerskaber som muligt, hvor der er den mindste mistanke om, at det ventede barn på en eller anden måde kunne være handicappet.

6. Tankekontrol

Den sjette bekymringsfaktor har jeg allerede løseligt berørt under nogle af de andre. Men skal jeg trække den frem for sig selv og benævne den med kun et ord, vil jeg tale om tankekontrollen. Man afskyr fundamentalisme mere end noget andet, men overser behændigt, at samfundet udvikler sig mere og mere i totalitær retning.

Det til trods for, at vi er i en periode, hvor borgerligheden har magten i de fleste lande i EU. Samfundet ønsker at sætte dagsordenen for, hvordan vi skal gebærde os fra vugge til grav. Mere og mere sætter det sig på det personlige ansvar og den personlige frihed og ønsker at kontrollere og give love for alle ting.

Paradoksalt er det, når man i nogle lande i EU lovgiver for, at kirken f.eks.

skal anerkende homoseksuel praksis og ikke må have et differentieret syn på mænds og kvinder forskellige roller til trods for, at kirkens charter - Bibelen netop gør det, eller når man end ikke i en kristen friskole må undervise børnene i, at der er altså et alternativ til den darwinistiske tilværelsesforklaring. Heller ikke videnskaben er åben og fri, for også her er der et slags "tankepoliti", som fortæller forskere og studerende om, hvad man må tro og ikke må tro. Få tør f.eks. gå op mod den ortodokse lære om klimaforandringerne.

7. Kirkens fremtid

Endelig går min syvende bekymringsfaktor på kirken. Hvor er kirken, og hvor er den på vej hen? Jeg skelner ikke i denne sammenhæng mellem folkekirke og frikirke. Jeg taler om kirken som hele den flok, der på en eller anden måde forholder sig til evangeliet og til troen på Jesus. Ønsker vi at følge Jesus og være "lys og salt i verden", ønsker vi at fremme en kristen holdning og forståelse af livet, ønsker vi at "tage korset op"? Ønsker vi at være samtidige, men uden at gå på kompromis med vort budskab og uden at tilpasse os verden og tidsånden? Siger vi klart til mennesker og til os selv, hvad det fører med sig at være disciple af Jesus, eller fortæller vi dem kun om alle de goder, de kan få del i ved at blive kristne?

"Hvad ser du?" begyndte jeg med at spørge. Det er altså, hvad jeg mener at se, og hvordan jeg opfatter det. Om der ligger noget apokalyptisk i det, vil jeg overlade til læserne at afgøre.

I den forstand, at der ligger en risiko for frafald fra troen i hver af de nævnte bekymringsfaktorer, er der tale om tegn på enden, altså om apokalyptiske tegn. Men apokalyptiske tegn er ikke så meget tidsmarkører som advarselsflag, som kalder på vores årvågenhed, vækker os op af søvne og siger til os: Tag dig i agt! Lad dig ikke overliste, men vær på vagt. Befæst din tro, styrk din tro, opbyg din tro, kend din tro, medens dagene er nogenlunde rolige, medens det er endnu er lyst.

Der kommer en nat, en bælgmørk nat, hvor ingen kan arbejde. Måske kommer den, før vi aner det. Må den ikke overraske os og finde os uforberedte.

Spiritualitet er et mangesidigt ord. Men for os handler spiritualitet eller det at være et åndeligsindet menneske, om at tro på Gud, søge til Gud, kende Gud og om at indrette sit liv så Guds vilje sker og hans navn ophøjes.

Det spirituelle (åndelige) liv i evangelisk forstand begynder med Guds søgen os. Den bibelske grundfortælling om syndefaldet får vi ikke lov at komme uden om. Med det fald udelukkes mennesket fra Paradiset og fra at have nogen rettigheder over for Gud. Nu gælder kun dette med "syndens løn, som er døden". Versets anden del om "Guds nådegave, som er evigt liv i Kristus Jesus, vor Herre" (Rom 6:23), forudsætter helt og fuldt Guds nåde, Guds suveræne frihed, hans gave, altså hans initiativ fra først til sidst.

Der findes i den kristne kirke en lang spirituel tradition om, hvordan mennesker har forsaget næsten alt andet for dette ene at søge Gud og finde ind til Gud. Uden tvivl har der været nogle ting i denne spirituelle historie, som har fjernet dens udøvere fra centret, som er Jesus og hans kors, men der har også været ting, som har bidraget positivt til kirkens tro og dens mission i verden.

Men syndefald og forsoning gennem Jesu død på korset, en objektiv frelses-historie, Guds ords forkyndelse og de helliges fællesskab og samfund og missionen over for verden har sjældent været det primære i den spirituelle søgen.

Personlige oplevelser

Det individualistiske og personligt oplevede og formede er altid på en eller anden måde i forgrunden i næsten enhver spirituel søgen. På disse punkter adskiller evangelikal kristendom sig fra kirkens spirituelle historie fra kirkefædrene over ørkenfædrene og klosterbevægelserne. Men også fra den spirituelle søgen, som i dag har fået en renaissance og opfyldes gennem pilgrimsvandringer, retræter, lystænding, tidebønner og ikoner og ved at søge til klostre som f.eks. det i Taizé, i Assisi eller Peter Halldorfs i Sverige eller til en spiritualitet à la den, Ben Alex plæderer for i bogen "Vejen Ud".

Ikke alt i disse forskellige bevægelser og tiltag er usundt, dårligt eller skadeligt,

Hvad er Spiritualitet?

men fokus flyttes nemt fra Gud og over til os, fra frelse fra synd, død og fortabelse over i en sanselig, umiddelbar og henrykkende oplevelse af Gud, fra Guds ord og Guds frelseshistoriske åbenbaring i Kristus til vores intuition og følelse, fra fællesskabet som opgave og ansvar til selvopfyldelse, fra det at "tjene hinanden hver med sin nådegave" til noget, som den enkelte har unikt for sig selv og som udmærker ham eller hende i forhold til andre.

Ingen åndelig selvforkælelse

Bibelen giver os ikke mange anvisninger på det, vi i dag kalder et spirituelt liv. Måske fordi den dybest set ikke er interesseret i det. Åndelig selvforkælelse er ikke, hvad der ligger den mest på sinde. Men den taler afgjort om et liv med Gud, om at "vandre for hans ansigt", "elske ham", "kende ham", "tro på ham", "holde hans bud og vedtægter", "glæde

sig i ham", "blive i Kristus", "vandre i Ånden", være "lys og salt", "have Kristi sind", "vandre i kærligheden", "være som Han i denne verden".

Det er i virkeligheden ret så enkelt og elementært. Det kræver ingen teknik, ingen remedier, ingen rejse eller søgen til hellige steder eller til hellige mænd og kvinder. Det er bare dette at "kende Herren på alle sine veje". Det støttes ved at søge til hans ord, ved at bede, ved fællesskab med Guds folk, ved nådemidlerne, ved andres eksempel og vejledning og ved at give agt på sine omgivelser og mulighederne for at gøre noget godt i dem.

Et spirituelt liv er vel mere eller mindre synonymt med et gudfrygtigt liv, et helligt liv, et liv ledet af Guds Ånd, og med disse termer er de fleste af os mere kendte og trygge end ved termen "spirituel".

Kristen Spiritualitet 6

Lektier fra Moses' liv

Af Louis Nielsen

i en gåde" (1 Kor 13:12). Og det er "i tro vi vandrer her, ikke i skuen".

"De skjulte ting hører Herren vor Gud til; de åbenbare hører for evigt os og vore børn til, for at vi må følge alle ordene i denne lov". Sådan siges det i den afskedstale, Moses holdt for Israel på Moabs sletter (5 Mos 29:28). Der er en privat, og der er en offentlig side i Moses' liv og i enhver andens liv. Og for os er det den offentlige side, som er mest afgørende, og som vedkommer os. Den kan vi lære af, og den er bestemt for os og viser os vej til et gudvelbehageligt liv, og det er vel det, det handler om, når vi taler om et spirituelt liv.

Bibelen advarer os mod at fokusere for meget på syner, spirituelle øvelser og private tolkninger (Kol 2:16-20; 2 Pet 1:19-21). Troslivets ankergrund er ikke i nogen af disse, men i frelseshistorien og i det, Gud har sagt, først og fremmest i Herrens Jesu Kristi menneskebliven og i hans død og opstandelse for os.

Både Moses og Paulus viser hen til det "troens ord, som prædikes", ordet som "er dig nær, i din mund og i dit hjerte", og det spørger ikke efter det høje og det dybe, efter hvem der "skal stige op til himlen? nemlig for at hente Kristus ned, eller: "Hvem skal stige ned i afgrunden?", nemlig for at hente Kristus op fra de døde" (Rom 10:5 ff.). På tilsvarende måde taler Moses om loven, torahen i 5 Mos 30:11-14.

Så når vi i det følgende taler om de "nære ting", som vi kan lære af Moses' liv til gavn for vort eget "spirituelle" liv, så er vi på solid bibelsk grund, og gudskelov for det.

2. Ledelse og omsorg

Tænk f.eks. på en ting som at have visdom, visdom grundet i "Herrens frygt" og hans lov (torah). Er det noget spirituelt eller bare klogskab? Moses havde en stilling i Guds folk, som krævede megen visdom.

Visdom til at lede og styre, sætte folk i gang med deres gudgivne opgaver, dømme og belære. Moses' omgivelser erkendte, at hans opgave var for stor, og Moses havde visdom nok til at tage imod råd.

Ind imellem var han ved at tegne under byrden, men også ydmyg nok til

I denne sidste artikel om Moses' spiritualitet vil vi se på, hvad Moses' liv kan lære os om at være en åndelig person (åndelig i modsætning til "kødelig"), som lever og vandrer med Gud.

1. Ikke kun oplevelser

Moses opfattes i Bibelen som en person, der på særlig måde fik lov til at komme Gud nær og opleve Gud, høre Gud tale, gøre undere i hans navn og modtage ord og åbenbaringer fra Ham (5 Mos 34:10 f.; ApG 7:38)).

Han er den eneste i Israels historie, som på samme tid er konge, præst og profet. Moses er også en eskatologisk skikkelse, som peger ud over sig selv til en, som er uendelig større end ham, og hvis herlighed bliver til evig tid (se Joh

3:14; ApG 7:20-45; 1 Kor 10:1 f; 2 Kor 3:7-18; Heb 3; 9:1 ff.).

Ja, Moses havde ekstraordinære oplevelser med Gud, stunder hvor himlen rørte jorden. Men for det meste er de skjulte og kun tilgængelige for offentligheden i den indirekte forstand, hvor de satte deres umiskendelige præg på Moses og formede hans karakter og hans tjeneste i folket. Hvordan Moses hørte Guds stemme, hvordan han "så" Gud, og hvordan det var i de 40 dage på toppen af det tågeindhyllende Sinaj at se Guds herlighed, har vi ingen viden om, for det er ikke blevet åbenbaret for os.

"De skjulte ting hører Herren vor Gud til" (5 Mos 29:28); "det 'fuldkomne', hvor vi skal 'se ansigt til ansigt' og 'kende fuldt ud, ligesom vi selv er kendt fuldt ud' er endnu ikke kommet, og indtil da må vi nøjes med at 'se i et spejl,

at erkende, at han behøvede Guds hjælp. Visdom, ydmyghed i forhold til Gud, sagtmodighed i forhold til mennesker er statsmandsegenskaber af allerypperste karat. De savnes så ofte hos nationale og politiske ledere; derfor er det også, at så få går over i historien med tilnavnet "den gode" eller "den retfærdige".

Der er mange sider af Moses' format som leder, vi kunne dvæle ved. Det guddommelige element må vi naturligvis ikke udelade, for det er det mest afgørende.

"Herren talte til Moses og sagde" er en standardformulering, som vi finder igen og igen i Mosebøgerne, ikke mindst i 3. Mosebog. Men villigheden til at administrere Herrens anordninger må have været stor hos Moses. Hans fornemmelse for Guds majestæt har været drivkraften i alt, hvad Moses gjorde. Denne dybe ærefrygt og respekt for Guds ting rækker ud i de yderste detaljer af den lovgivning og administration, Moses udøvede.

Men gudsfrygten inspirerer også til at udøve retfærdighed og indrette et samfund rigt på medmenneskelighed. Loven har mange sociale love, som forebygger udnyttelse af svagere medborgere. Alle var lige for Gud. Ultimativt kunne ingen israelittisk familie miste deres "lod og arv" i landet. Grov udpineri af landet søgte torahen også at skærme befolkningen. Sabbatår og jubelår skulle sikre disse ting, men heller ikke den årlige høst måtte foretages med sådan grundighed, at der ikke var levnet noget til "den fattige". Selv dyrene er der tænkt på.

Alle disse mange ting, som skulle være en del af dagliglivet i Israel, opfatter vi sjældent som spirituelle ting. Og vi er også holdt op med at betragte vor egen dagligdag som spirituel. Men det spirituelle er også ifølge Det Nye Testamente først og fremmest dagligdagen, og hvordan vi opfører os i den og forholder os til den (se Rom 12:1-2; Jakob 1:27; se også Mika 6:8).

Også håndværksmæssig kunnen og kunstnerisk snilde (2 Mos 36:1) og militær formåen ses der på i Mosebøgerne og i andre af Bibelens skrifter som noget spirituelt (ved Helligånden), en gave fra Gud til at tjene ham og fællesskabet med.

3. Udholdenhed, ikke syndfrihed

Gaven til at tro, holde ud, tåle, blive stående, kunne være forbeder for sit

Det spirituelle er først og fremmest dagligdagen, og hvordan vi opfører os i den og forholder os til den

folk, ligefrem at sætte sin egen salighed ind for det, er dyder ved Moses' karakter, som ikke forbigås i tavshed, men heller ikke blæses i trompet for. Når vi gøres opmærksom på det, sker det nærmest som var det en bibemærkning. Men hvis det ikke er det, som det at være spirituel handler om, så ved jeg ikke, hvad spiritualitet er. Flere af disse sider ved Moses' karakter vil vi, hvis vi brugte nytestamentlig terminologi, have kaldt "Åndens frugt" eller at "have Kristi sind".

Som mennesker er flest, er Moses heller ikke uden synd og fejl. At være en spirituel person er ikke at være syndfri eller fuldkommen. Alle er vi personligt ansvarlige for vor synd, og det gælder også Moses. Alligevel er "ingen en ø for sig selv", men vi hænger sammen med menneskeheden, med vort folk og vor nation og med vor familie, og synd er ikke kun noget individuelt, men også kollektiv.

Moses' værste synd, den som gjorde, at han ikke fik lov til at føre folket ind i landet, skyldtes Moses' vrede og harme, som forledte ham til at handle i hidsighed og såret forfængelighed, så han "ikke herliggjorde Gud" (4 Mos 20:1-13).

Målet for det sandt spirituelle menneske er altid at herliggøre Gud, men såret forfængelighed og krænkethed, kort sagt vort faldne kød er altid en risiko, vi må have for øje.

Intet tjener sammen med opblæsthed som det til at ødelægge og erodere spiritualiteten, det åndsbårne ud af vort liv. Men nogen gange er nederlag og ydmygelser nødvendige for at bevare os som sandt åndelighedsindede mennesker. Intet kan som "døde fluer i salveblanderens olie" få denne til at "stinke og boble"

(Præd 10:19, og ageret spiritualitet og fromhed koblet sammen med hovmod er noget af det grimteste, vi kan se. Alt dette er langt fra Moses' væsen.

Salme 90 i Salmernes Bog kaldes "en bøn af gudsmanden Moses". Det er, hvordan Moses opfattes i Israel, som en gudsmænd. Og det er, hvad et sandt spirituelt menneske er, et "gudsmenneske" (2 Tim 3:17). Læs denne salme og lær, hvordan den gudfrygtige ser på livet. Guds hellighed og majestæt bærer denne salme, og den dybest tænkelige afhængighed af ham og det at betragte hans værk er livets lektie. Det er ægte gudsfrygt, som taler her, sand spiritualitet.

4. Tro og kærlighed

Spirituelt liv er også et liv, som leves i Guds nærhed. Det er et liv i bekendt tro på Gud. Og i den tro er der et stærkt kognitivt (erkendelsesmæssigt) element, en trosbekendelse. Og Israels trosbekendelse, som Moses gav ord, er Sjemaet: "Hør, Israel! Herren vor Gud, Herren er én. Derfor skal du elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele din styrke" (5 Mos 6:4-5).

Læg mærke til, at det er Herrens enhed, som er grundlag for befalingen "Du skal elske Herren din Gud" og elske ham helt og udelt. Hvor der er flere guder, er der også en delt kærlighed og en splittet sjæl.

Kristen spiritualitet kan kun have Herren Jesus Kristus som genstand for sin hengivenhed, og tro på Gud og bekendelse af hvem han er, går hånd i hånd med udelt kærlighed og hengivenhed til ham.

Tro og kærlighed kan ikke skilles fra hinanden, lige så lidt som tro kan skilles fra lydhed. Vi vil huske, at når Jesus besvarer spørgsmålet om det største bud i loven, viser han hen til Sjemaet og sammenkobler det med næstekærlighedsbudet i 3 Mos 19:18: "Du skal elske din næste som dig selv".

5. Fællesskab og højtider

Helt afgjort er der også et religiøst element i Moses' spiritualitet og i bibelsk spiritualitet i det hele taget. Og der er et element af socialt liv og menneskeligt fællesskab. Tro og et liv med Gud er ikke noget, vi bare har for os selv. Det er i

allerhøjeste grad også noget, vi deler med andre og har fælles med andre.

Guds åbenbaring skaber et folk, og dette folk har en fælles historie og grundvold at bygge på, et fælles håb og fremtid og dermed også en fælles glæde at dele med hinanden. Og glæden er virkelig et afgørende element i den fælles gudsdyrkelse, Moseloven giver og anviser Israel. Og endnu mere er glæden et fremherskende element i kristendommen og i kirken.

Bibelske højtider er fest og glæde - ikke tøjlesløs glæde som i hedenske festivaler - men glæde med dybde og håb, med en fornemmelse af at have oplevet noget himmelsk, noget som kommer fra Guds trone og fra hans ansigt vendt til os. Højtiderne er mange, og de deler året og tiden op; dagene mister sin monotonitet, livet er ikke bare en evig gentagen cyklus, men en fremadrettet linje, som peger ud over en selv og ens korte liv og frem til den evige glæde i Guds evige rige.

Og højtiderne er inkluderende og fælles, ingen må udelukkes, alle skal opleve det; derfor deler man med hinanden af offergaverne og udtrykker dermed, at det her handler om fællesskab med Gud, men også med hinanden.

6. Et helligt folk

Jeg får ikke tid og plads til her at gøre meget ud af hellighedsdimensionen i det spirituelle liv, som er så vigtig en del i den mosaiske åbenbaring. Men Gud ønsker og vil, at hans folk skal være helligt, som han selv er hellig. Dette gentages igen og igen især i 3 Mosebog. Hellighed i denne sammenhæng har en etisk og en social dimension, det må vi ikke gå fejl af, men den religiøse og ceremonielle er afgjort den vigtigste.

I den henseende er den mosaiske lovgivning kun et trin i udviklingen af frelseshistorien, en skygge, et vidnesbyrd om en barriere af urenhed, som står mel-

lem en hellig Gud og et syndende, urent folk. En påmindelse om, at den forløsning, Israel har oplevet ved udgangen af Egypten og ved indgåelsen af pagten på Sinaj ikke slår til i evigheds perspektiv. Her må noget meget mere radikalt til, her må inkarnationen til, hvori Guds Søn bliver menneske og med sit rene fuldkomne liv, som han bringer som offer på korset til soning for sit folks synder, med sit blod renses, helliger og for altid giver os frimodighed og adgang til Gud (Rom 5:1; Ef 2:1 ff.; Heb 9:11-14; 10:19-25). Konklusionen på dette må blive, at en spiritualitet, som vil uden om korset og forsoningen, ikke kan kaldes bibelsk spiritualitet og slet ikke kristen spiritualitet.

I næste artikel vil vi følge videre op på vor beskrivelse af Det Gamle Testaments spiritualitet, og vi vil fortsat følge det biografiske spor, og David er næste person i vort persongalleri.

Amazing Grace

Det 18. århundrede går på hæld, og i det engelske parlament kæmper en ung kristen politiker en ensom kamp for at få ophævet slaveriet, som det britiske imperium nyder godt af med dets blomstrende sukkerindustri.

Hans navn er William Wilberforce, og hans lovforslag bliver nedstemt et efter et. Demoraliseret og med kronisk dårligt helbred er han ved at opgive sit idealistiske felttog. Han trækker sig tilbage for at komme til kræfter og revurdere sin politiske løbebane. Her bliver han præsenteret for den charmerende Barbara Spooner, der har en lige så energisk iver for at få fjernet slaveriet som han selv.

Han beretter sin historie til hende og vi får i lange flashbacks fortalt Wilberforces politiske kamp, der banede vejen for en lov, der gjorde slavehandel ulovlig i det britiske imperium i 1807.

En sympatisk kristen

Filmen er meget vellykket af et historisk drama at være. Ofte når Hollywood tager kristne under "kærlig" behandling ind-

**"Jeg husker to ting.
At jeg er en stor
synder, og at Kristus
er en stor Frelser".**

sniger der sig en god portion kynisme, og den kristne ender med at have primært selviske interesser, eller viser sig at være dobbeltmoralisk, snævertsynet og ja nogle gange direkte ond.

Men Wilberforce virker her autentisk, både med sine tvivl og kampe og nederlag, men også sin selvopofrende kamp for de undertrykte og for den kristne sag. Motivet er nobelt, han er nobel, men det er ikke så sentimentalt og sukkersødt, at vi frastødes.

Med sig har han en gruppe af ligesindede, ikke mindst kollegaen William Pitt, der senere bliver premierminister og en vigtig allieret. Da han møder den lille gruppe af ligesindede kampfæller, siger en af dem:

- Vi kan forstå, at du har nogle prob-

lemer med, om du skal tjene Gud eller arbejde som politisk aktivist. Vi foreslår ydmygt, at du kan gøre begge ting... for kristendommens principper fører til handling lige så vel som til meditation.

Hjælp fra John Newton

Åndeligt modtager han vejledning og opmuntring til at fortsætte kampen hos den tidligere slavehandler John Newton, forfatteren bag sangen, der også bærer filmens titel. Albert Finney spiller sammenbidt og med stor intensitet Newton, og scenerne med ham er nogle af filmens stærkeste.

Det er Newton selv, der sætter ord på den sang, der bliver en metafor for Wilberforces liv. "Min hukommelse er næsten forsvundet, men jeg husker to ting. At jeg er en stor synder, og at Kristus er en stor Frelser". Wilberforce synger da også Amazing Grace i en rørstrømsk scene i parlamentet foran sine kollegaer. Især gennem Newtons inspiration bliver han overbevist om sit kald. Som han siger "Gud har sat foran mig to store mål: At få ophævet slave-handlen og at reformere samfundet".

Det er ikke en nem film at lave. Wilberforces kamp i parlamentet indebærer en masse snak og årelangt lobby-arbejde,

men instruktøren Michael Apted formår alligevel at give filmen det nødvendige tempo, især da slave-modstanderne sætter gang i deres politiske kampagner og snedige skjulte lovforslag, der rammer slavehandlerne på pengepungen - men det hjælper bestemt at kende lidt til Wilberforces liv, før man ser filmen.

Med de mange ringe film, som bliver vist i biografen undrer det, at der ikke bliver plads til dette gribende drama. Men mon ikke, at den snart dukker op på dvd med danske undertekster. Når det sker kan den varmt anbefales.

Carsten Thomsen

Vejen til Betlehem

Vejen til Betlehem (Nativity) fik en kort levetid i biograferne sidste år ved juletid - nu ligger den klar som en rigtig god ide til en familieaften foran tv-skærmen i juletiden.

Underligt nok er Nativity den første egentlige store Hollywood-film om Jesu fødsel - et projekt, som kun er blevet muligt på grund af den store succes som The Passion fik.

Og lad det være sagt med det samme. Det er i det store og hele en trofast filmatisering af hovedindholdet fra Lukas og Matthæus - tilsat en hel del ekstra scener og dialog, der giver perspektiv og fortolkning til den bibelske beretning.

Manuskript-forfatter og instruktør har valgt at give Josef ligeså stor en plads i beretningen som Maria - hvilket ikke umiddelbart kan bebrejdes, da han jo i Matthæus er i fokus fra starten i modsætning til Lukas, hvor der stilles skarpt på Maria.

Romantikken mellem Maria og Josef er nedtonet for ikke at sige stort set borte. Det er et arrangeret ægteskab, Maria skal ind i og hun er på ingen måder tilfreds med Josefs gifteplaner.

Bevægende er scenerne mellem Maria og Elisabeth i deres "fælles" lod, og da Maria gravid vender tilbage til Nazareth efter sit ophold hos Elisabeth er skandalen uundgåelig.

Familie og venner står uforstående over for Marias egen forklaring på det, som er

"Den største Konge på det mest ydmyge sted. Gud født i kød".

sket med hende, og Josef er nobel nok til at lade sig skille fra hende i stilhed uden at gøre en sag ud af det.

Men da Josef i en drøm får klar besked fra oven, så står han ved Marias side, selv om han bestemt ikke er glad og rolig ved situationen.

Godhjertet Josef

Det er i beskrivelsen af forholdet mellem Josef og Maria, at filmen virker bedst - begge kæmper de med de uforståelige ting, som er ved at ske med dem - deres rolle i de guddommelige planer.

På den lange og møjsommelige rejse til Betlehem får Maria langsomt øjnene op for Josefs selvopofrende karakter og hans gode hjerte. Der bliver en rørende stille overenskomst mellem dem, selv om de ikke kaster sig i hinandens arme.

Indflettet i historien får vi, som et eksotisk og til tider komisk indslag, de tre vise mænd, der med deres stjernetyderier er på vej fra Østerland på kamelryg, mens de mørke skyer bevæger sig

ind over fortællingen i form af Herodes, der brygger på sine hemmelige planer om at rydde løftets konge, som profetien taler om, af vejen.

Da de tre vise mænd endelig når deres mål er deres ærefrygt og forbløffelse åbenbar. Det er en smuk scene, og den ene udbryder stille: Den største Konge på det mest ydmyge sted. Gud født i kød.

Filmen slutter med citater fra Marias lovsang, mens vi lidt unødigt skal tvinges i julestemning på lydsiden med O Come, O Come, Emmanuel. Men det tager vi med. Det er jo jul - og Jesus ER kommet.

Carsten Thomsen

Ondt i eksistensen

Den kristne og terapi 1

Astrid í Hjöllum Christensen indleder her en serie af artikler om terapi og den terapeutiske tilgang til eksistensen, som er mange menneskers i dag. I denne artikel sætter hun fokus på terapi generelt; i følgende artikler vil hun specifikt komme ind på terapi-metoder, som er oppe i tiden.

Vi lever i en verden, der i stigende grad interesserer sig for og beskæftiger sig med terapi. I ugebladene er der altid en artikel, der på en eller anden måde har udspring i noget terapeutisk, i fjernsynet bliver der sendt programmer, hvor mennesker offentligt fortæller om deres inderste tanker og modtager terapi, så hele familien Danmark kan følge med. Også i kirkerne stiger interessen for terapi. Hvorfor denne interesse? Skulle vi ikke hellere beskæftige os med, hvad Guds ord siger?

At mennesker interesserer sig mere og mere for menneskets psyke er ikke underligt, da vi lever i en verden, hvor

følelsesmæssige problemer synes at blive værre og værre. Flere og flere går fra hinanden, både i ikke - kristne kredse og kristne kredse. Flere og flere lider af nedtrykthed, opgivenhed og stress. Noget skyldes selvfølgelig, at der i dag er en større åbenhed om følelsesmæssige problemer, men noget skyldes også, at vi lever i en tid, hvor vi tillader følelsesmæssige problemer at fylde.

Kritisk tilgang

Det er naturligt nok, at vi opsøger terapi/gode råd, når vi har det svært, men kan vi som kristne fuldstændig ukritisk benytte terapeutiske redskaber? Tidligere var man i kristne kredse kritisk indstillet overfor terapi/psykologi. Bør vi være mere kritiske, end vi er?

Da jeg selv har taget en terapeutisk uddannelse, har jeg ofte stillet mig selv dette spørgsmål. Ofte har jeg følt, at det ikke stemte overens med, hvad Guds ord fortæller os. Jeg synes også, at jeg har set mennesker, som var engagerede i kirken, har taget afstand fra kirken/Gud efter at være gået i terapi. Jeg siger ikke, at der ikke er noget fra psykologien, vi kan

bruge, jeg mener bare, at det er sundt at være kritisk. Jeg mener heller ikke, at vi som kristne skal undlade at gå i terapi, men jeg mener, at det ikke er alt inden for psykologien, vi kan integrere i vore liv, idet noget af det fjerner os fra Gud.

Humanistisk psykologi

Psykologien kommer af den humanistiske tankegang. Humanisterne tror på, at mennesket alene via sin fornuft, erfaring og indlevelsessevne kan leve et godt og ansvarligt liv. Derfor nægter de at underkaste sig religiøse autoriteter og fremhæver i stedet det enkeltes menneskes evne til selv at erkende, hvad der er rigtigt og forkert.

En humanist tror på, at vi som udgangspunkt vil det bedste for os selv og vore medmennesker. De tror ikke på en Gud og et paradys, men på, at mennesket ved, hvad der er rigtigt, og at evnen til at leve et etisk liv er rodfæstet i mennesket selv.

Derudover betragter humanister det som et grundvilkår, at vi fødes alene og dør alene. De tror på det unikke i mennesker, og at mennesker altid stræber imod udvikling. De tror ligeledes, at vi som mennesker hver især er ansvarlige for vore handlinger, vore valg og fravalg. Mange ateister ønsker at blive kaldt humanister. Jeg ved, at dette blot er en brøkdelen af humanismen, men kan vi som kristne gå 100 procent ind for disse synspunkter?

Dyrker os selv mere

Det synes interessant, at vi i dag mere end nogensinde beskæftiger os med os selv. Det er tilsyneladende mere normalt i dag end tidligere, på en måde tager vi os selv mere højtideligt. Vi dyrker os selv mere. Derfor vinder det humanistiske livssyn ind; der er også meget, der kildrer vore ører, det er da dejligt at tro på det gode i mennesker, og at alt i sidste ende handler om vore valg. Men er det bibelens budskab?

Vil vi altid det bedste for vore medmennesker? Hvor ofte har vi ikke lyst til at fremhæve os selv og vore synspunkter? Hvor ofte føler vi os berettiget til at blive forbitret og sure over det liv, der er os givet? Hvor ofte er vi ikke fastlåste i vore tankemønstre og vil kun vores eget? Jeg kan kun i mit eget liv sige, at jeg ofte

bliver mindet om det syndige i vores natur.

Syndere eller synd for os

I 1. Mosebog 3 sker syndefaldet. Eva og Adam spiser af træet, som Gud har befalet, at de ikke må spise af. Synden kom ind i verden. I Hebræerbrevet 12.1 står der: "Så lad da også os, som har så stor en sky af vidner omkring os, frigøre os for enhver byrde og for synden, som så let omklammer os, og holde ud i det løb, der ligger foran os".

I Johannesevangeliet 8.31-37 står der: "Jesus sagde nu til de jøder, der var kommet til tro på Ham: Hvis I bliver i mit ord, er I sandelig mine disciple, og I skal lære sandheden at kende, og sandheden skal gøre jer frie. De svarede Ham: Vi er Abrahams efterkommere og har aldrig trællet for nogen. Hvordan kan Du så sige: I skal blive frie? Jesus svarede dem: Sandelig, sandelig siger jeg jer: enhver som gør synden er syndens træl. Men trællen bliver ikke i huset for evigt, sønnen bliver der for evigt. Hvis altså sønnen får gjort jer frie, skal I være virkelig frie".

Alle tre steder bliver vi mindet om, at synden er en del af vores liv, der står oven i købet "frigøre os fra synden der så let omklammer os".

Det vil sige, at vi må bede om nåde til at undgå at synde. Humanismen siger lige det modsatte, at vi i os selv evner at se, hvad der er rigtigt og forkert. Der er ingen syndsbegreb i humanismen. Her tales der om, at vi kan reagere mere eller mindre hensigtsmæssigt, men der tales ikke om synd. Dette taler bibelen helt klart imod, synd er en realitet i vores liv, hvorfor skulle Jesus ellers dø på korset? Vi har fået en samvittighed idet, at vi er skabt i Guds billede, og det er derigennem, vi kan skelne rigtig og forkert. Kildrer det vore øre at fornægte synden?

Gud med os / alene uden Gud

I Salme 139, 1-3 står der "Herre, du ransager mig og kender mig. Du ved, om jeg sidder eller står, på lang afstand er du klar over min tanke; du har rede på, om jeg går eller ligger, alle mine veje er du fortrolig med". I vers 7-8 står der videre "Hvor skulle jeg søge hen fra din ånd? Hvor skulle jeg flygte hen fra dit ansigt? Stiger jeg op til himlen, er du der, lægger

Det er nemt at falde i en grøft af frustration over vores liv, og vi glemmer helt løftet, vi har i Ham. At Han overstyrer livet, selv når det er allersværest

jeg mig i dødsriget, er du der."

Hvis vi opsøger en terapeut, der ikke er kristen, kan vi være sikre på, at hans eller hendes udgangspunkt vil være præget af den humanistiske tankegang. Humanismen påstår, at vi fødes alene og dør alene. Intet kan være mere forkert.

Guds ord lover os, at Han kender vore veje, der står "alle mine veje er du fortrolig med", senere i salmen står der, at Han dannede vore nyrer, og Han havde os for øje, da vi endnu var et foster. Jeg tror ikke helt, vi forstår, hvor underfuld Herren er, og at Hans tanker er langt højere end vores. Når vi bliver trængte, er det nemt at tro, at vi er alene.

Det er let at falde i en grøft af frustration over vores liv, og vi glemmer helt løftet, vi har i Ham. Løftet om at vi på ingen måde er alene, at Han overstyrer livet, selv når det er allersværest, at Han står der midt i krisen, og at Han ønsker at hjælpe og lindre. Vi glemmer gang på gang at stole på Ham, og vi ender ofte med at handle i egen kraft.

Egen lykkes smed

En anden fare, og meget nærliggende fare ved terapi er, at vi kommer til at tro på ordsprog som "vi er vores egen lykkes smed". Vi kan meget let i arbejdet med os selv komme til at integrere dette ordsprog i vore liv. I Romerbrevet 12.3. står der "I kraft af den nåde, jeg har fået, siger jeg til hver eneste af jer: Hav ikke højere tanker om jer selv, end I bør have, men brug jeres forstand med omtanke, enhver efter det mål af tro, som Gud har givet ham".

Vi kan meget let komme til at have højere tanker om os selv. Det er os mennesker meget nærliggende at tage os selv højtideligt. At tro at "vi har krav på" og at "vi har ret til". Det paradoksale er, at ved at have for høje tanker om os selv gør vi os også meget mere alene, fordi vi glemmer afhængigheden af vor Herre

Jesus Kristus. Vi glemmer Hans nåde i vore liv, og at alle vore evner er skænket af Ham. Ved at tro at "Vi er vores egen lykkes smed" er det også nærliggende, hvis krisen rammer os at tro, at det er vores egen skyld. Hvad der er endnu værre er, at vi kan komme til at have en lignende holdning til andre, der er i krise. Det er jo netop i afhængigheden af Gud, at vi får lov at opleve Hans trofasthed, der overgår al forstand. Det er netop i afhængigheden, at vi vil opleve Ham herliggjort i vore liv, og vi vil få lov at opleve Hans løfter til os.

Kendskab til Guds Ord

Jeg håber ikke, at jeg kommer til at støde nogen ved denne artikel, det er på ingen måde min hensigt. Jeg er klar over, at mange sidder i langt større frustrationer og kriser, end jeg nogensinde har oplevet, jeg er klar over, at indtil videre er jeg blevet skånet for meget og har et privilegeret liv. Så når jeg skriver denne artikel er det i ydmyghed over for andres liv og historier. Men ikke desto mindre tror jeg, at det har sin berettigelse at være kritisk over for terapiens tankegang, fordi den vinder mere og mere indpas i vores liv. Og vi kan være i fare for at glemme Guds ord til os, og dermed gøre os selv mere alene, og skabe nogle unødvendige problemer for os selv.

Jeg tror, at ved at kende Guds ord, Hans løfter til os vil vi få lov at opleve at få liv i overflod, selv om det ofte ikke manifesterer sig på den måde vi havde tænkt os. I Johannesevangeliet 10.10 står der "Tyven kommer kun for at stjæle og ødelægge. Jeg er kommet, for at de skal have liv og have i overflod". Det er kun i Jesus Kristus, at friheden er, det er kun i det håb, vi har i Ham, at vi finder virkelig trøst, og det er på Ham vi skal fæste vore øjne, derigennem vil vi opleve at blive mødt med Hans omsorg for vores liv.

Andet Bud

du må ikke lave dig noget gudebillede

Du må ikke lave dig noget gudebillede i form af noget som helst oppe i himlen eller nede på jorden eller i vandet under jorden. Du må ikke tilbede dem og dyrke dem, for jeg, Herren din Gud, er en lidenskabelig Gud. Jeg straffer fædres skyld på børn, børnebørn og oldebørn af dem, der hader mig; v6 men dem, der elsker mig og holder mine befalinger, vil jeg vise godhed i tusind slægtled..

2. Mos. 20:4-6

Det første bud advarer os mod at tilbede andre guder end den eneste sande Gud, Bibelsens treenige Gud. Det andet bud advarer os mod at tjene Gud på en falsk og forkert måde.

Det andet bud er ikke primært optaget af at advare os imod religiøs kunst - billeder eller film, der viser bibelske temaer eller portrætterer Jesus, som for eksempel den seneste Jesus-film, *The Passion*.

Men det advarer os imod at fremstille skulpturer eller malerier og lade dem repræsentere Gud, så vi tilbeder Ham gennem disse materielle ting. Og dybest set advarer det os imod falske sindbilleder af Gud - at huse en unuanceret og forvrænget forestilling om Gud i vore tanker.

Det er et imponerende syn at træde ind i Skt. Peterskirken i Rom, som jeg gjorde for nylig, men også forstemmende at se folk kysse fødderne på en granitskulptur af Peter eller tilbede foran et ikon af Maria og Jesus-barnet. Nu vil en god katolik jo sige, at han ikke tilbeder skulpturen af Peter, eller ikonet af Maria eller Jesus, men at det blot hjælper ham i

Af Carsten Thomsen

tilbedelsen at få sat billeder på det objekt, de henvender sig til.

Men så fyldt er Peterskirken med relikvier og andre "hellige" ting og sager, at det blokerer snarere end fremmer den direkte tilbedelse af Gud. Og hurtigt bliver disse "hellige" ting tillagt magisk værdi, som for eksempel alle de grædende Maria-ikoner, hvor præster opsamler tårerne i små beholdere, som derefter har helbreddende virkning.

Det kan måske synes uskyldigt at have et billede af Jesus afbildet som Hyrden eller som den, der modtager de små

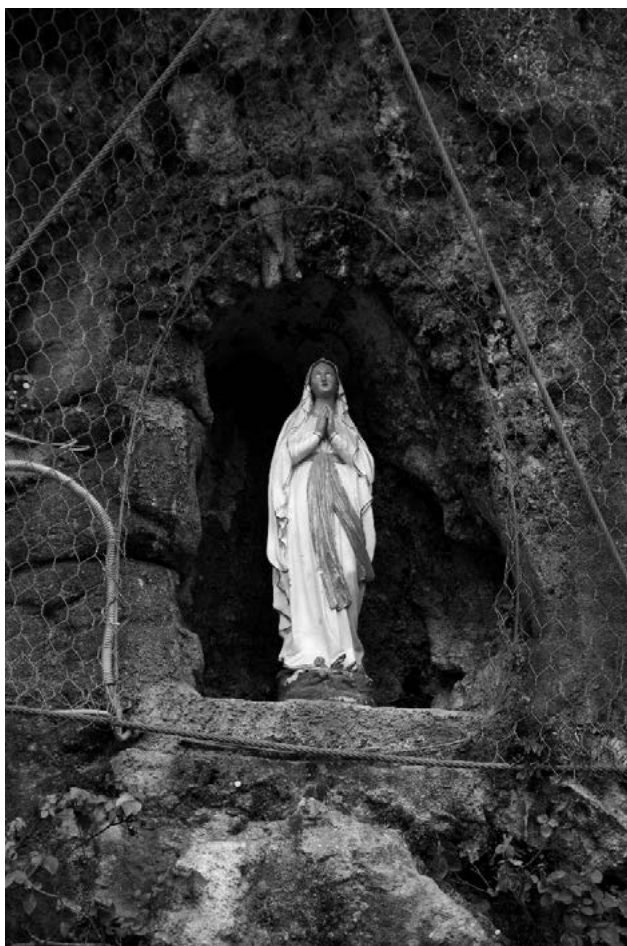
børn og ophænge det på en central plads i kirken. Men så er det det billede af Jesus, vi hver søndag bliver mindet om. Hvorfor ikke fremstille et af Jesus ridende i triumf og styrke på en hvid hest til minde om hans almagt og dom? Og det bliver sikkert et blegansigt og ikke en mørkhudet semitisk version af Jesus, som vi fremstiller.

Forkyndelsen det bærende

Det er ikke fordi, at vi i alle situationer behøver at være billedstormere. Gud elsker skønhed og kreativitet, og Han udsteder ikke her et forbud mod at producere religiøs kunst. Men den må primært udfolde sig uden for kirkerummet.

Jo, der er da plads til et enkelt kors, en glasmosaik eller et kunstfærdigt indrettet bord til nadveren eller lysestager og andre enkle ting, der minder os om at vi er i en kirke. Men det kan meget hurtigt tage overhånd og skygge for det egentlige, nemlig Ordet, som må have en central plads. Forkyndelsen af Guds Ord som det bærende i gudstjenesten, det former vor tilbedelse og tænkning om Gud, og det behøver ikke at hjælpes på vej af malerier eller ikoner. Vi må ikke blande vor tilbedelse, både den private og den fælles, sammen med afbildninger af Jesus eller Faderen.

Det samme kan vel siges om tilbedelsen af Gud gennem sang og musik. Vi må her også passe på, at vi ikke gør lovsangen til ren "performance" - professionaliserer den, så den partout skal hjælpes på vej med en masse instrumenter og understøttes med

lovsangsledere, der brænder så meget igennem, at de overskygger den fælles lovprisning, som er det egentlige.

Kontrol med Gud

Hvorfor denne alvorlige advarsel om ikke at lave nogen form for gudebilleder?

Fordi en afbildning af Gud er et forsøg på at kontrollere og begrænse Gud. Sådan forestiller jeg mig Ham, sådan vil jeg tilbede Ham. Det er et forsøg på at sætte noget ind mellem mennesket og Gud, som vil forvrænge vort syn på Ham. Men Gud vil ikke lade sig diktere og indpasse sig i vores forestillinger om Ham. Et billede er vort ubehjælpelige forsøg på at gøre den usynlige Gud synlig, at gøre den ophøjede Gud jordnær, at gøre den ubegribelige Gud begribelig. At tilbede vor forestilling af Gud, det vi kan lide ved Ham, i stedet for den sande Gud.

I så ingen skikkelse, I hørte kun røsten....
I så ikke nogen skikkelse, den dag Herren talte til jer på Horeb inde fra ilden. Gør derfor ikke noget så ødelæggende som at lave jer gudestatuer i nogen som helst form (5. Mos. 4:15).

Gud er ånd, og de, som tilbeder ham, skal tilbede i ånd og sandhed (Joh. 4:24).

Han, den eneste, som har udødelighed og bor i et utilgængeligt lys, og som intet menneske har set eller kan se. Ham være ære og evig magt! Amen (1. Tim. 6:6).

Ethvert billede af Gud, som vi ville fremstille, ville være noget mindre end den Gud, som åbenbarede sig på Horeb. Nej, Gud er ånd, og han er ikke knyttet til et bestemt sted eller nogle særlige ting. Lad os heller ikke gøre nadveren til noget mystisk, som om der i brødet eller vinen opstår noget magisk, når vi spiser det. Det er symboler, rige og nærende for ånden, men brødet og vinen forvandler sig ikke til Jesu legeme og blod.

Vi må ikke lade nogen ting eller praksis eller metode eller noget andet komme i vejen for den direkte umiddelbare tilbedelse og vej til Gud end den, der findes i Jesus Kristus.

Skyggerne fra Det gamle Testamente er forsvundet. Ikke mere er der et tempel, men Jesus er det sande tempel. Han skal ikke kun tilbedes i Jerusalem, men overalt. Det andet bud adlydes ved Kristus-centreret tilbedelse, oplyst af evange-

**en afbildning af Gud er et forsøg
på at kontrollere og begrænse Gud.
Sådan forestiller jeg mig Ham,
sådan vil jeg tilbede ham.**

liet, centreret om forløsningen i Kristus Jesus. Han som "er den usynlige Guds billede".

I troen skuer vi Gud, og han åbenbarer sig i hans Ord til os. Ved at lytte til Guds Ord og bruge tid sammen med den usynlige Gud i bøn og tilbedelse vil vi få et langt rigere kendskab til Gud, end noget simpelt menneskeskabt billede kan give.

Smag og se, at Herren er god (Sal. 34:9), Mine får hører min røst, og jeg kender dem, og de følger mig (Joh. 10:27), Salige er de rene af hjertet, for de skal se Gud (Matt. 5:8). Gud er en personlig ånd, og vi kan have et personligt forhold til ham. Når hans Ånd rører vore hjerter og vor ånd, så får vi lov til at smage, se og høre Gud, som han virkelig er.

Men kender vi så lidt til dette fortrolige nærvær med Gud selv, så vi i stedet erstatter det med andre ting, der skal fremmane eller efterligne samfundet med Gud?

Vi ser hen til de andres spiritualitet, hvor rig den er på røgelse, lys, ikoner, mosaikker, pilgrimsvandring, meditations-former, rosenkranse, krucifikser osv. Hvor flot Kristus-figuren er i den kirke, hvor meget gang i rytmerne, der er i lovsangen i den kirke, hvor smukt orglet lyder i den kirke eller hvor mægtige undere og helbredelser, der sker i den

kirke.

Kan vi holde på den næste generation af unge kristne, hvis de ikke får en på opleveren? Og når prædiken, nadver og fællessang ikke fænger, hvad erstatter vi det så med?

Endelig må vi spørge os selv om, hvilke mentale billeder af Gud, der kommer frem på vores indre skærm.

Krymper vi os konstant foran Gud i frygt og uden frimodighed, fordi vi ikke har oplevet friheden i evangeliet og glæden ved Guds nåde og tilgivelse? Eller er vi ligeglade, når Guds ord tiltaler os, så vi glemmer, at han ikke alene er vor Frelser, men også vor Herre, som vi må bøje os for? Hører vi kun de trøstende ord fra Gud, men skimmer hen over Guds advarsler og formaninger?

Vi bør være oplyst af Bibelens åbenbaring af Gud, så vi tilbeder Ham, som Han er. Gud har talt til os - gennem profeterne og gennem sin Søn, Jesus Kristus. Lad os grunde længe og dybt over Jesus Kristus, hans person og gerning, for igennem ham åbenbares Guds natur og Guds nåde - i Ham samles trådene og Guds formål med os som tilbedende mennesker.

"Og dette er det evige liv, at de kender dig, den eneste sande Gud, og ham, du har udsendt, Jesus Kristus" (Joh. 17:3).

Jordeliv i skæret fra Himlen

Danske Salmer: Sorrig og Glæde de Vandrer til Hobe

Thomas Kingo, baroktidens store digter og salmedigter, havde et bemærkelsesværdigt livsløb. I sin ungdom var han noget af en kraftkarl; i flere henseender var han en grov mand, nok ikke en mand alle har syntes om, og slet ikke bedømt efter nutidens standard. Men han var en vidunderlige salmedigter, sammen med Brorson og Grundtvig en af de tre store.

Hans salmer er fulde af saft og kraft, de ligefrem strutter af evangelisk kraft og tyngde. De er også fulde af realisme og selverkendelse, tant og fjas og forstillelse er dem uendeligt fjern, tingene kaldes ved deres rette navn, nuet bedømmes ud fra evigheden, livet ud fra døden, det forgængelige ud fra det blivende. Kingos teologi er korsteologi, ikke herligheds-teologi, hans håb er helt og fuldt rettet mod Himlen, ikke mod noget jordisk. Dette er så meget mere bemærkelsesværdigt som Kingo også var livsnyder og et erotisk gemyt.

I denne salme oplever jeg et umiskendeligt præg af Prædikeren, af Bjergprædiken, af Lignelsen om den rige Bonde, af Jakobsbrevets formaninger og af Johannes' advarsel til os om ikke at ombytte "Faderens kærlighed" med verden og verdens bedrag (1. Joh. 2:15-17).

Svulmende sprog

Kingos sprog i salmen eller i digtet, for det var længe om at blive anerkendt og optaget i salmebogen, er typisk barokt, svulmende og kraftigt, direkte og uden omsvøb.

Tingene bliver ikke pakket ind og gemt hen. Selv om vi er midt i Enevældens tid, siges det uden at lægge fingrene imellem, at "kongers bo er skøn uro, Himlen alene gør salig og fro".

Således trækkes kontrasterne mellem

Thomas Kingo

Af Louis Nielsen

det jordiske og det himmelske op gennem hele salmen, og det gøres klart for os, så ingen kan misforstå det, at "sorrig og glæde de vandre til hobe", at der ikke er "solskin uden skyer", ikke "dejligste roser uden "stindeste torne"; alle finder vi vor "sorrig i barm", og at "alle ting må enden opnå".

Åndelig realisme

Efter at vi nu i mere end tre uger hver dag har hørt vore politikere tale om velfærd, velfærd og atter velfærd, om længere middellevetid, om mere materiel rigdom, så er det godt at komme ud af tumlen og se lidt mere realistisk på livet, livet hvor det virkelig leves, og hvor den enkelte af os oplever det og må forholde os til det.

Men lad os nu heller ikke være for hårde mod vore politikere al den stund, vi ligner dem så meget, og de ligner os. Og lad os ikke glemme heller at tage kirken med. For hvad er det virkelig,

som optager os i kirken. Er det ikke i vid udstrækning os selv og vore nydelser, måske ikke på et materielt plan, men så på et spirituelt. Åndelig (læs evangelisk) realisme er ikke det mest fremtrædende kendetegn for kirken i disse dage.

Så både som politiske mennesker, som kristne og som børn af vor tid, har vi meget brug for at lade os vække af denne storladne salme.

I lykke og ulykke

Salmen består af syv strofer. Sidste vers eller linje 7 i hver strofe henviser til Himmelen, og hvad den er og alene er. De øvrige vers eller linjer i de første fem strofer henviser til jordelivet med dets forandring og vekslen mellem det ene og det andet, snart "sorrig", snart "glæde"; i strofe 6 gennemtænker Kingo dette vekslende og foranderlige jordeliv og ser frem til den kommende opstandelse og genrejsningen, den bringer med sig, og ender med i strofe 7 at lægge hele sit liv i Guds hånd i håb og tro.

I *strofe 1* sættes foruden "sorrig og glæde" også "lykke og ulykke", "medgang og modgang", "solskin og skyer" over for hinanden. De er ikke alene hinandens modsætninger, men i livet som for flest, trofaste partnere, som altid ledsage hinanden.

Vi er ikke herre over nogle af dem; de er vilkåret, vi er sat i livet med, det "lod" som falder, "hvordan min Gud og min Herre, han vil" (strofe 7). Og skulle vi sidde inde med "jorderigs guld", så lad os ikke glemme, at det ikke er andet og mere end "prægtigt muld", forgængeligt som alt andet. Saligheden har kun Himlen. Det er dristigt at sammenligne guld med muld, men i sidste instans er det indlysende sandt.

Strofe 2 bevæger sig fra livet hos alle til livet på kongens slot. Her skulle alt være

fryd og gammen, alt være fest. Men er det det? Pragten er der, men pligten og bekymringerne vejer så meget des tunge. Og i de store sale er evig uro. Altid nogen og noget at forholde sig til. Fred og glæde følger ikke med kongemagt og kongepragt. Kun Himlen kan give dem.

Strofe 3 siger, at sorgen gemmer sig alle vegne. Udadtil tilsmiler lykken måske en, men inderst inde "i barm" bærer man på sin egen sorg, som man måske ikke kan forklare for sig selv og slet ikke for andre, og sådan er man alene og ensom i sin sorg.

Selv om man bærer dyre smykker og er prægtig klædt, ser ingen sorgen derinde, og ingen kender den skade og harm, man bærer med sig overalt, hvor man går. Og sådan er det for os alle, måske er sorgen stor, måske er den lille, men vi bærer alle på sorger. Kun i Himlen bliver vi fri for sorger.

Med *strofe 4* inddrager Kingo væld og visdom og timelig ære, styrke og ungdom i blomstrende år, altså alle de ting mennesker altid har pralet af og altid har brugt til at markere sig med og føle sig løftet over andre med. Også de er forgængelige og kan mistes undervejs; hvem vi end er, og uanset position i livet kommer døden til os allesammen. Evighed er det kun Himmels salighed, som har.

"Dejligste roser har stindeste torne, skønneste blomster sin tærende gift" (stind; stiv) siger han i *strofe 5*.

Måske tænker han først og fremmest på erotik, forelskelse og dragning mod det andet køn, men metaforerne er brede nok til også at omfatte en række andre forhold i livet, hvor "skinnen bedrager", og vi kommer til at bløde.

Løfterne er gyldne, forventningerne ligeså, men ofte brister de, og vi står desillusionerede, tomme og sårede tilbage. Ja livet er en skæbnesejls på et farefyldt hav og landet, vi sejler imod, er heller ikke fast, men flyder; i våde-vand flyder vort land, Himlen har ene lyksaligheds stand.

Mening med lidelsen

Gennem hele salmen har Kingo hidtil fastholdt vor opmærksomhed på jordelivets flygtighed, omskiftelighed, forgængelighed, bedrag, pral, opustethed, udsathed og endelighed og i hver strofe gentaget, at kun i Himlen

finder vi salighed, ubekymret ro, frihed for sorg, evigt liv og evig lyksalighed. Nu i *strofe 6* samler han sin sjæl om alt det, kun Himlen formår og i skæret fra den, løfter han jordelivet med dets kvide op over det selv og siger, at fordi vi har Himlen i vente, så har elendigheden her en mening og en evig værdi. Af angst skal komme en varende glæde, kvide samles til et mønster, fattigdom iklæde sig rigeste klæde, svaghed skal rejses på sundeste ben, og avind, misundelse vil ikke have adgang til Himlen. Bjergprædikens lovede velsignelser skal for evigt være indfrie.

Så gør det ikke så meget, hvis livet her måske bliver knapt så lykkeligt. Det kan jeg, bekender han i *strofe 7*, trøstigt overlade til min Gud og Herre. Lad ham afmåle mig min lod i livet og lad ham tilmåle mig den lykke, jeg skal få. Og lad kun verden med dens galde rase mod mig. Himlen er min, sorrig skal dø og saligheden, plantet i mig allerede nu, skal for evigt blomstre i Himlen, som her benævnes Himmerigs dejlige ø, en metafor, som uvilkårligt vækker alle drømme og længsler til live hos os.

Støvet salmeskat

Til videre eftertænksomhed henviser jeg til andre Kingo-salmer, som minder om denne og på en eller flere områder associerer til den. Det er i den nye salmebog nr.614 "Far, verden, far vel", (i den gamle nr 525), nr 644 "Aldrig er jeg uden våde" (510) og nr.743 "Nu rinder solen op" (690).

Som jeg har tænkt over salmen, kan jeg heller ikke lade være med at tænke på, om den mangel på dybde og den mangel på at kunne udtrykke og leve sin tro på en moden måde, som er så udtalt i dag, ikke i nogen grad skyldes, at vi har droppet salmesangen og erstattet den i større eller mindre omfang med moderne lovsangskor.

Og manglen på dybde og bredde i temaer, som er karakteristisk for lovsangsgenren, slår også igen i forkyndelsen, hvor vi oplever den samme mangel.

Salmen står i Den Danske Salmebog af 2002 som nr.46, i den tidligere udgave som nr.41.

Hele Salmen

Sorrig og glæde de vandre til hobe,
lykke, ulykke de gange på rad,
medgang og modgang hinanden tilråbe,
solskin og skyer de følges og ad.
Jorderigs guld
er prægtig muld,
Himlen er ene af salighed fuld.

Kroner og scepter i demantspil lege,
leg er dog ikke den kongelige dragt.
Tusinde byrder i kronerne veje,
tusindfold omhu i scepterets magt.
Kongernes bo
er skøn uro,
Himlen alene gør salig og fro.

Alle ting har sin foranderlige lykke,
alle kan finde sin sorrig i barm.
Tit er et bryst under dyrebart smykke
opfyldt af sorrig og hemmelig harm.
Alle har sit,
stort eller lidt,
Himlen alene for sorgen er kvit.

Vælde og visdom og timelig ære,
styrke og ungdom i blomstrende år
højt over andre kan hovedet bære,
falder dog af og i tiden forgår.
Alle ting må
enden opnå,
Himmels salighed ene skal stå.

Dejligste roser har stindeste torne,
skønneste blomster sin tærende gift,
under en rosenkind hjertet kan forne
for dog at skæbnen så sølsom er skift!
I våde-vand
flyder vort land,
Himlen har ene lyksaligheds stand.

Angest skal avle en varende glæde,
kvide skal vinde sin tot ud af ten.
Armod skal prydes i rigeste klæde,
svaghed skal rejses på sundeste ben.
Avind skal stå
fængslet i vrå,
Himlen kan ene alt det formå.

Lad da min lod og min lykke kun falde,
hvordan min Gud og min Herre han vil,
lad ikkun avind udøse sin galde,
lad kun og verden fulddrive sit spill!
Sorrig skal dø,
saligheds frø
blomstre på Himmerigs dejlige ø.

Narnias tid er ved at rinde ud

**Louis Nielsens kommentar til kapitel 8
"Hvilken nyhed ørnen bragte" i C. S.
Lewis' Narnia-bog "Det Sidste Slag"**

Dette kapitel er så fyldt og giver stof til så megen meditation. Kapitlets indledning er så mageløst i sin beskrivelse, at vi må gengive den i dens fulde ordlyd:

"Der var noget, der bevægede sig i skyggen af træerne ovre på den anden side af lysningen. Det gled meget langsom mod nord. Ved første øjekast lignede det røg, for det var gråt, og man kunne se ting igennem det. Men den ubehagelige lugt var ikke lugten af røg. Og det, de så, beholdt også sin form i stedet for at bølge og hvirvle, som røg ville have gjort. Det havde omtrent samme form som et menneske, men det havde hoved som en fugl - en rovfugl med et krumt, grumt næb. Det havde fire arme, som det holdt

hævet over hovedet og strakte mod nord, som om det ønskede at gribe fat om hele Narnia; og dets fingre - alle tyve - var krumme som dets næb og havde lange, spidse kløer som på en fugl, i stedet for negle. Det gled på græsset i stedet for at gå, og græsset syntes at visne under det. Efter at have kastet ét blik på det skrydede Pusle højt og styrtede ind i tårnet. Og Jill (der, som du ved, ikke var nogen kryster) skjulte ansigtet i hænderne for at lukke synet ude. De andre iagttog det i et minuts tid, indtil det gled ind i den tætte skov til højre og forsvandt. Så kom solen frem igen, og fuglene begyndte atter at synge. Alle begyndte igen at bevæge sig og trække vejret frit. De havde været stive som statuer, medens det uhyggelige væsen gled forbi".

Væsenet, som beskrives her, er Tash, calormenernes gud. Kong Tirian mindes at have set "ham" som prægtig udhugget og udsmykket statue engang i sin

barndom. Oplevelsen af "ham" som "virkelig" er milevidt fra oplevelsen af ham som gudestatue.

Lewis spiller på alle sprogets virkemidler for at give os en fornemmelse af, hvordan oplevelsen var. Lugtesans, synsans og det hele spektrum af iagttagelser inddrages. Det er meget stærkt.

Tash er forfærdelig, modbydelig at se på, kvalmende, ildelugtende, en karikatur af eksisterende skabninger og alligvel hverken det ene eller det andet, begærlig rækker han sine "arme" ud mod hele Narnia, ikke for at favne eller velsigne, men for at dræbe og indtage; han har form, men er alligevel flygtig som røg; overalt, hvor han færdes, visner livet, fuglesangen dør, solen gemmer sig. Ingen kan ånde frit, alle vil helst gemme sig. Pusle flygter, alt hvad han har lært.

Dæmonisk kraft bag afgud

Tash er en afgud. Og en afgud er ikke virkelig. Sådan tænker aben, sådan tænker Rødmis, som derfor også tror, at Tash kan bruges, og når han har tjent sit formål, så fjernes lige så let, som man har kaldt ham hid. Men sådan er virkeligheden ikke.

For ganske vist er det rigtigt, at en afgud er ingenting, men bag en afgud er der stærke dæmoniske kræfter, og disse kræfter kan man ikke hidkalde og så komme af med igen efter forgodtbefindende. Og nu har man hidkaldt Tash, og nu er Tash kommet. Og hans tilstedeværelse, og hvad den bringer med sig, har vi lige hørt om.

Der er meget i Lewis' skildring af Tash, som minder om den måde, Det Gamle Testaments profeter parodierer afguderne på. Tash kan godt minde om et "fugleskræmsel i en melonmark", som f.eks. Jeremias (10:5) fremstiller afguderne. Han er også en afbildning af den dyriske skabning, som vi kender det fra gudebilleder fra mange folk og mange kulturer; en "udskiftning" af "den uforgængelige Guds herlighed med billeder i skikkelse af forgængelige mennesker, fugle, firbenede dyr og krybdyr" (Rom 1:23).

Tash er ikke harmløs, men dødsensfar-

lig, ikke fordi han har liv i sig selv, men på grund af de dæmoniske og sataniske kræfter, som maskerer sig bag ham. Og den ulidelige stank, og døden han bringer med sig, hvor han sætter sin fødder, kommer fra helvede.

Svovl og røg og solens formørkelse kender vi også fra synerne i Johannes' Åbenbaring, som også associerer det med dæmoner og afgudsbillederne (Åb 9:13-21).

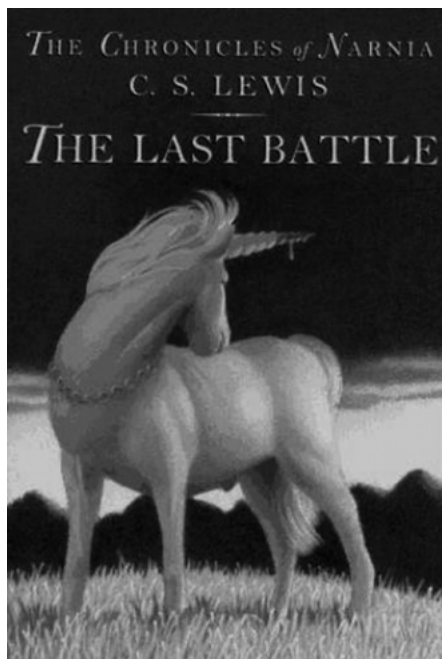
Når profeter som Esajas og Jeremias kunne optræde med så megen sarkasme i deres parodiering af afguderne (og der er noget af det samme i Lewis' afbildning af Tash), er det bestemt ikke, fordi de ikke ser farerne ved afgudsdyrkelse, tværtimod, men fordi Herren Israels Gud er så mægtig og herlig for dem, at alt reduceres til ingenting i hans nærhed, en afgud til en latterlighed.

Det forunderlige ved Lewis' skildring her er, at han har noget af det samme, og at han får både det skrækindgydende og kvalmende ved Tash's åbenbarelse med, men også, at ikke så snart har Tash passeret så går alting tilbage til den orden, Aslan har skabt det med. Solen skinner igen, fuglene synger, og dyr, mennesker og dværg bliver sig selv igen.

Narnia går mod sin ende

Men kun for en kort stund. For dette er mørkets time, og mørket har magten. Alligevel er det godt og befriende, at Lewis ind i dette voksende og mere og mere fortættede apokalyptiske drama lader der være heller af normal dagligdag, hvor man oplever landet, som det normalt er og normalt fungerer, og hvor der også er tid til at reflektere over landets historie og erindre sig, at de gode, festlige, fredfyldte år og dage med en endeløs række af gode konger, hvor den ene har efterfulgt den anden nærmest i det uendelige, har været det normale.

De perioder, hvor børnene har været hidkaldt til Narnia, har været dage med krig, og dage, hvor onde magter og kræfter har indtaget landet og sat sig på landet. Men intet uden Aslans rige varer evigt. Alt bærer forgængeligheden i sig og må før eller siden forgå. Og nu er det snarere "før" end "siden". Narnia går mod sin ende, og scenen beredes mere og mere for enden. Men endnu har landet meget af sin fordums herlighed tilbage og bærer endnu tydelige spor af, hvem

der har skabt det og stået bag dets historie.

Af dem, som har været mest bange, må Pusle, æslet, bestemt regnes som den, der har været allermest bange. Men hans frygt har også bragt noget godt med sig, nemlig en større erkendelse af den sande virkelighed og hvilken rolle, han selv har haft i abens onde spil. Men måske er Eustace for brysk mod ham, når han ikke uden videre godtager Pusles forsikring om, at han "ingen anelse havde, om hvad det ville kunne medføre":

"Hvis du havde brugt mindre tid på at sige, at du ikke var kløgtig, og lidt mere tid på at prøve at bruge hovedet, så godt du kunne .."

Eustace får ikke fuldendt sætningen, før Jill afbryder ham: "

"Lad nu stakkels Pusle være i fred." "Det var jo allsammen en fejltagelse, ikke, kære Pusle?" Og hun kyssede ham på mulen".

Både Eustace og Jill har en pointe. Det er rigtigt, at vi altid har tusinder undskyldninger for os selv og vor svigten, også undskyldninger, som ikke holder vand. Det er også rigtigt, at hvis vi mangler visdom og dømmekraft og erfaring, vil vi være tilbøjelige til at skyde skylden over på disse, hvor vi kunne have søgt visdom hos Gud og i det hele taget have brugt de evner og gaver vi har fra ham bedre. Vi vil aldrig kunne påberåbe os total skyldfrihed, når vi lader os bedrage

og trække med ind i andres onde spil og således komr til at spille en rolle som marionet for andre. I det har Eustace ret. Men Jill har også ret i at glatte ud og nu, da Pusle har erkendt og bekendt sin kujonagtige opførsel, ikke at pløre videre rundt i det.

Ædelsten, enhjørningen, kunne ikke fortælle ret meget. Han havde næsten hele tiden været bundet bag stalden. Og han "var blevet sparket og slået og truet med død og ulykke, hvis han ikke ville sige, at han troede på, at det var Aslan, der blev vist frem i skæret fra et bål hver aften. Faktisk ville han være blevet henrettet netop den morgen, hvis han ikke var blevet befriet". Forfølgelserne til døden er begyndt.

Repræsentant for Aslan

Den lille skare skulle nu afgøre med sig selv, hvad der videre skulle ske. Skulle de vende tilbage til staldbakken og vise Pusle frem for narnierne og forsøge på at få dem til at indse, at de var blevet narret, eller skulle de begive sig østover for at møde hæren, som kentaueren Rundvid var ved at samle? Tirian ville helst have fulgt den første plan, men efter at have oplevet dværgenes reaktion var han ikke længere så sikker. Risikoen og farerne var for store. Det bedste, de kunne gøre, var altså at gå Rundvid i møde.

Alene det at tage en beslutning skabte en opløftet stemning iblandt dem. Tanken om at komme væk fra det uhyggelige og ubehagelige, de lige havde oplevet, var med til at skabe den opløftede stemning. Men de var også nu i åben krig og ville herefter smide forklædninger og optræde åbent som narniere. De forlader også tilflugtstårnet, låser døren efter sig og vender aldrig mere tilbage.

Naturen, landskabet, lydene er så smukke som nogensinde, foråret var på vej. Allsammen gør, at de næsten glemmer alt det uhyggelige med Tash; de er kommet tilbage til det Narnia, de kendte og elskede. Om det så er Tirian er han blevet helt munter og går og nynner på en gammel narnisk march.

Jill er blevet næsten helt forelsket i enhjørningen, som hun oplever som "det blankeste, fineste, mest yndefulde dyr, hun nogen sinde havde mødt; og han talte så blidt og behageligt, at du næppe, hvis du ikke havde vidst det, kunne forestille dig, hvor vild og frygtindgydende

han kunne være i kamp”.

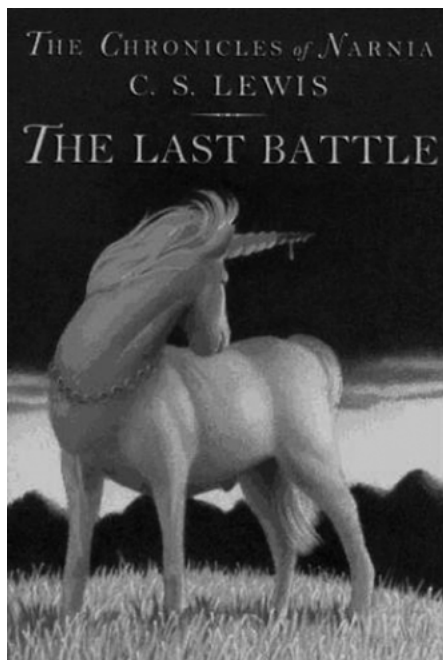
I sammenligning med og kontrasteret med den forfærdelige Tash, som vi mødte for et øjeblik siden, må Jills begejstrede indtagelse i enhjørningen opfattes ikke blot som fyld i fortællingen, men som helt bevidst fra Lewis' side; han ønsker at sige sine læsere noget med det. Hvor Tash står for alt, hvad der er hæsligt, grimt, dødbringende og ondt, er det helt modsat med enhjørningen. Han bliver ligesom eksponenten eller prototypen på alt, hvad Narnia står for og er skabt til, alt det, som børnene fra England tiltrækkes af ved Narnia og som former deres verden, også når de er i England. Enhjørningen bliver et slags symbol på Aslan, en værdig repræsentant for hans kongedømme, en udstråling af hans skønhed i en verden, der lige nu synes prisgivet onde og destruktive magter.

Dette sammen med enhjørningens genfortælling af Narnias lange lykkelige historie giver håb om, at det gode, det fredfyldte og det skønne er det egentlige og det blivende, og det, som har fremtiden for sig. Men det bliver nok ikke i Narnia, for selv ikke Narnia er bestemt til at “vare ved med at eksistere - i fryd og gammen”. Men det vil blive sådan og blive det for evigt “i Aslans eget land”. Alt dette forklarer enhjørningen, Ædelsten Jill. Men Jill giver ikke sådan op.: “Nå, men så håber jeg i hvert fald, at denne verdens ende ligger millioner af år ude i fremtiden,” sagde Jill, og i næste øjeblik tilføjede hun: “Hov! Hvad standser vi op for?”.

Glæden ved det kristne liv

Jill er ung, og hun er så forelsket, indtaget og oplivet af Narnia, dets luft, dets skønhed, dets historie, at selv ikke den traumatiske oplevelse, hun og hendes venner lige har været igennem, kan ryste hende i denne hendes grundlæggende optimisme, når det gælder netop dette land, dette eventyrrige. Men alle verdener, og også Narnia får en ende. Og det er den ende, nogle af de følgende kapitler handler om, og som om et øjeblik vil blive indvarslet.

Men det er rigtigt af Jill at glædes, når og hvor glæden er. Det er rigtigt af hende at tro på det gode og det skønne, og at tro på, at det har fremtiden i sig og for sig. Men det har det kun i forbindelse og sammenhæng med Aslan, som

har skabt det. Kun han kan sikre dets fortsatte eksistens, og det mål kan kun opfyldes i hans eget land. Onde magter og kræfter er trængt ind i verden og har sat deres spor på alt i verden; det gode og det skønnes evige sejr og evige udfoldelse forudsætter en helt ny verden, “en ny himmel og en ny jord, hvor retfærdighed bor” (2 Pet 3:11-13).

Den kristne lever alle sine dage i denne dobbelthed. Altid med håb og glæde, men også altid i suk og vé. Som kristne elsker vi livet og elsker vi Guds skabte verden. Vi “er lysvagne for alt skønt hernede”, men samtidigt er vi “med de dybe længsler vel bekendt, kun fyldestgjort af glans fra evigheden” (Grundtvig “Et jævnt og muntert, virksomt liv på jord”). Og “han, som har sat os i stand til det, er Gud, som også har givet os sin Ånd”.

Jill er stadig i fokus i fortællingen. Og her i det næste øjeblik “gyser” hun, for “hun huskede, hvilke rædsler de allerede havde set”. Det, hun og de andre har set, var noget, som bevægede sig på himlen over dem. Ædelsten afgør, at det må være en fugl, og ud fra dens bevægelsesmønstre “en talende fugl”. Men er den en ven eller en fjende, måske en af abens spioner? Det viser sig at være en ørn, endda en bestemt ørn, ørnen Vidblik.

I den situation, som Fintes (abens) forræderi og oprør har fremkaldt, er al tillid blevet nedbrudt, og ingen kan føle sig sikker. Mistænksomhed er alle steder i luften, og man tør ikke stole på, at ens venner virkelig er ens venner. Derfor vær

på vagt! “Læg en pil på din bue, Jill, men skyd under ingen omstændigheder, før jeg siger til. Måske er det en ven”.

Igen fremhæver Lewis skønheden, denne gang i ørnens “yndefulde og ubesværede flugt”. Men det lille selskab formår ikke at nyde den på grund af situationens anspændthed.

Vidblik hilser Tirian som konge, og kongen tager det som tegn på, at Vidblik er på Aslans side og ikke på Fintes.

Tidenderne, han bringer, er dog alt andet end glædelige, men “det sørgeligste budskab, I nogen sinde vil komme til at høre”.

For Tirian er det som om, at hjertet holdt op med at slå. Men han tager sig sammen og beder Vidblik fortsætte.

Kongeslottet Cair Paravel er indtaget og “fyldt med døde narniere og levende calormenere”. Kan et nederlag, et totalt nederlag, beskrives bedre, og beskrives med sådan en håbløshed? “Mogulens fane vajede fra slottets brystværn; og jeres undersætter flygtede fra byen - i alle retninger, ud i skoven”. Ikke så underligt, at “ingen kunne sige noget”.

Og den anden tidende er om muligt endnu mere definitiv. Kentauren Rundvid er blevet dræbt. Vidblik havde været hos ham i hans sidste stund, og i den havde han sendt denne hilsen til kongen: “Eders majestæt skal huske, at alle verdener må gå under, og at en værdig død er en skat, som ingen er for fattig til at købe.”

Tirian står længe i dybe tanker, og så siger han: “Så eksisterer Narnia altså ikke mere.”

Veerne er begyndt

Begge citater er yderst betydningsfulde. Verdens ende er kommet, den yderste dag indledt, tiden, hvor den endelige og absolutte apokalypse indfinder sig indledt. “Veerne er begyndt”, hvis vi skal tale bibelsk.

Udviklingen i begivenhederne vil ikke længere kunne standses, de sidste muligheder er brugt op. For kongen og hans følge er der kun et at berede sig på, at deres død skal blive værdig. Narnias tid er udrundet, undergangens time er kommet for det, som den kommer og må komme for alle verdener. “Høje hald og dybe dal skal vige, jord og himmel falde skal tillige, hvert fjeld, hver tinde skal brat forsvinde, men op skal rinde, som

solen skinne, Guds rige" (Peter Dass). "Himmel og jord skal forgå", sagde Jesus og føjede til: "Men mine ord skal aldrig forgå" (Matt 24:35). "Alle verdener får en ende - alle undtagen Aslans eget land", havde Edelsten for et øjeblik siden belært Jill om, da hun så brændende ønskede, at "Narnia" skulle blive "ved med at eksistere - i fryd og gammen".

Det er et dilemma for Jill, mindre for Tirian, at verden, end ikke Narnia består til evig tid. For jorden kan være så skøn, livet så skønt, verden, især drømme- og eventyrverdenen så fortryllende og henrivende, øjeblikket så intenst skønt, at vi ønsker at fastholde det evigt. Men det er skaberværkets natur at bruges, ældes og slides op. Det er ikke skabt til evigheden. Og det uendelig meget mindre, efter at synden og faldet og med dem døden har holdt sit indtog.

Vemodigt er det, at vi skal dø og skilles fra alt, hvad vi elsker og har kært, og vemodigt er det, at vi ikke kan fastholde verden og livet, især når det er allerskønnest og idel "fryd og gammen".

Med Rundvids sidste ord dør alt, og alt bevæger sig mod enden. Tiden rinder ud, også for Narnia. Og alle tanker og ønsker og hele viljen må nu rettes mod det at dø en værdig død. Og en sådan kan selv den fattigste "købe sig til". Der er en meget bevidst kontrast i disse ord. For den fattige kan faktisk kun købe lidt og den allerfattigste ingen ting. Livet er det eneste, han har. Men i døden er det også det eneste, den rige har. Og hvordan vi bruger livet, hvordan vi sætter det ind, hvordan vi "køber os det", når vi ikke længere har det og tvinges til at give slip på det, det er alt andet end ligegyldigt. At "få en værdig død" taler vi meget om, og

når vi gør det, handler det udelukkende om dødsprocessen, ikke om det egentlige, hvordan og til hvad, vi dør. "Salige er de døde, som fra nu af dør i Herren", er der en røst fra himlen, som proklamerer i Åb 14:13. Det er et paradoks og en dyb hemmelighed, hvordan ens død kan blive salig, især hvis det skulle blive en voldelig død, en død tvunget ind over en af en anden, en martyrdød. Men det kan det, hvis det bliver "i Herren", det sker", altså i tro på Jesus, i troskab mod ham, i efterfølgelse af ham lige ind i døden. Og fra det er selv ikke den fattigste afskåret.

Med ønsket og bevidstheden om at få en værdig død, en død, der herliggør og opretholder alt det, de tror på og har givet sig selv til, en død der herliggør Aslan og Narnia, fortsætter vore venner deres vandring mod de sidste begivenheder.

Læs gamle artikler og abonner på bladet på:

www.kristentperspektiv.dk

Perspektiv gennem Bibelen - 25. seminar

København: lør. 26.januar, Odense lør. 9.februar 2008. Kl. 9.30-16.30

Tema: Synd - Kan vi i en moderne verden stadig tale om synd?

Sted: Højnæskirken, Højnæssevej 60, Rødovre (bag Rødovrecentret)
LM's missionshus, Vesterbro 9 B, Odense C.

Program:

09.30-10.00	Ankomst og kaffe
10.00-10.15	Velkomst ved Sven Straarup (dagens leder)
10.15-11.30	Bibelteologisk gennemgang af emnet SYND ved Louis Nielsen efterfulgt af åbne spørgsmål og svar.
11.30-12.00	Kaffe
12.00-13.00	"Synd" i litteratur, film og i medierne generelt ved redaktør Carsten Thomsen efterfulgt af spørgsmål og svar.
13.00-13.45	Frokost
13.45-15.00	Terapi og "synd?" ved psykoterapeut Astrid í Hjöllum Christensen; synd i sjælesorg og i menighedsliv ved Peter Kjærsgaard med efterfølgende spørgsmål og svar til begge bidragydere.
15.00-15.15	Kaffe
15.00-16.00	Samtale i plenum over alle dagens indlæg. Samtaleleder og ordstyrer Sven Straarup
16.00-16.10	Hvad nu Perspektiv Bibelskole? Ved Louis Nielsen
16.00-16.30	Afslutning og bøn ved Sven Straarup.

Deltagelse: Åbent for alle, og enhver er hjertelig og særdeles velkommen. Ikke medlemmer af Perspektiv Bibelskole betaler 125 kr, som dækker materiale, frokost og kaffe gennem dagen.

Tilmelding: Sker til Henning Lütje, mail: lytje@galnet.dk.

Postadresse: Falen 61 A, 5000 Odense C, telefon 74415540. Tilmelding må ske senest en uge før det valgte seminar.

Vær hjertelig velkommen!

PERSPEKTIV BIBELSKOLE